

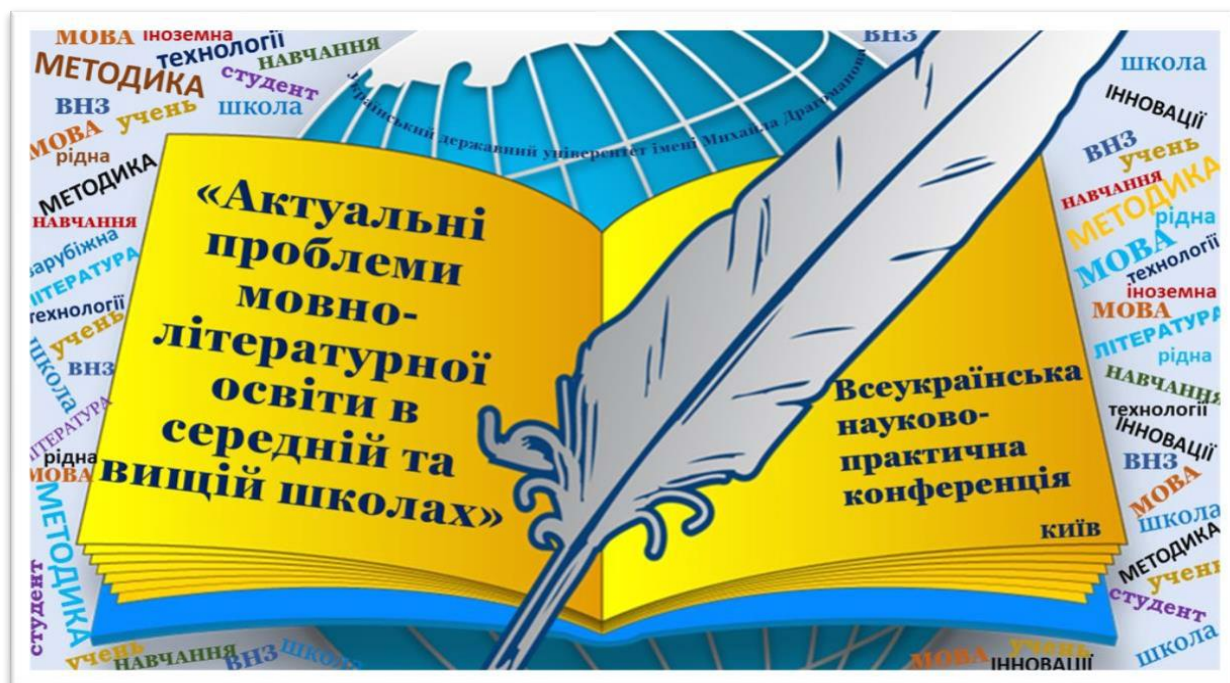
Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет іноземної філології
Кафедра методики викладання світової літератури
Кафедра методики викладання іноземних мов
Український освітянський видавничий центр «Оріон»

Матеріали

IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції

**«Актуальні проблеми
мовно-літературної освіти
в середній та вищій школах»**

27 квітня

Київ – 2023

УДК 37.091.31:81/82(082)

А43

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету іноземної філології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Редакційна колегія: Н. С. Леміш, д-р філол. наук, проф. (гол. ред.); О. О. Ісаєва, д-р пед. наук, проф., В. В. Ніколаєнко, канд. пед. наук, доц. (заст. гол. ред.); А. Ю. Вітченко, канд. пед. наук, доц., А. О. Мельник, канд. пед. наук, доц. (відп.ред.).

А43 **Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах:** матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 квітня 2023 р.) / Укладачі: А. Ю. Вітченко, А. О. Мельник. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – 160 с.

Topical Issues of Language and Literature Education in Secondary and Higher Schools: papers of IVth All-Ukrainian scientific and practical conference (April 27, 2023) / Compilers: A. Yu. Vitchenko, A. O. Melnyk. – Kyiv : Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine Publishing House, 2023. – 160 p.

Збірник містить тези доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах», що висвітлюють сучасні проблеми методики викладання зарубіжної літератури та іноземних мов у закладах вищої й середньої освіти та пропонують шляхи їх вирішення.

Для вчителів закладів загальної середньої освіти, викладачів закладів вищої освіти, студентів педагогічних і філологічних факультетів, науковців.

The collection comprises abstracts of the participants of IVth All-Ukrainian scientific and practical conference "Topical Issues of Language and Literature Education in Secondary and Higher Schools", dealing with both topical issues of foreign literature and languages teaching methods at secondary and higher educational establishments, and ways of their solving.

The collection is intended for teachers of secondary schools, lecturers of higher educational establishments, students of pedagogical and philological faculties, and scholars.

Відповідальність за достовірність викладених у публікаціях фактів, а також за можливі огріхи щодо технічного оформлення цих публікацій несуть їхні автори.

УДК 37.091.31:81/82(082)

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023
© Редакційна колегія конференції, 2023

партнерську взаємодію, допомагає вибудувати індивідуальну освітню траєкторію здобувачів освіти. Застосування моделі змішаного навчання «Перевернутий клас» у процесі опрацювання творів детективного жанру покликане підвищити мотивацію здобувачів освіти до здобуття знань, покращити ефективність і якість навчання.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Л.Г. Індивідуальні навчально-дослідні завдання у системі методичної підготовки магістрантів-філологів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І.Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 39. Том 1. С.255-259.
2. Гончар Н., Задоріна О., Лопатинська Н. Ефективність навчання за моделлю «перевернутий клас» в процесі навчання студентів педагогічних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*. № 45. 2022. С. 82-87.
3. Інтерактивна дошка Jamboard «Розвиток детективного жанру». URL: https://jamboard.google.com/d/1yslKyW2mGCanWyrv1S6rab2b5-HXV_hZdXNAKwpKCbw/edit?usp=sharing (дата звернення 05.04.2023).
4. Крапівник Г. Гібридизація форм детективного жанру як відображення сучасного культурного процесу. *Грані*. № 6 (110), червень. 2014. С. 36-40.

Холодна Юлія Миколаївна

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри методики викладання світової літератури
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ

Вивчення літератури передбачає також вивчення художніх творів **напам'ять**. Пам'ять - одна з найважливіших характеристик усіх психічних процесів, що забезпечує єдність та цілісність людської особистості. Розробка методичних рекомендацій щодо запам'ятовування має ґрунтуватися на працях давніх та сучасних вчених в галузі освіти, риторики, психології, ораторів й філософів. Піфагор, Цицерон, Плутарх, Сократ, Квінтіліан велику увагу приділяли прийомам запам'ятовування. Описанню мнемотехнічних систем була присвячена праця Аристотеля “Мнемонікон”, яка зберіглася до нашого часу. У спеціальному трактаті “Про пам'ять та згадування” Аристотель дав розгорнуту концепцію пам'яті, відзначаючи, що процес згадування притаманний лише людині, яка здатна розмірковувати. Аристотелем були сформульовані правила успішного пригадування, пізніше знову “відкриті” як основні закони асоціацій: за суміжністю, подібністю та контрасту. В Риторичі з часів Давньої Греції особливу увагу приділяють роботі над 4 етапом «Меморія», який містив прийоми і алгоритм ефективного запам'ятовування текстів різних жанрів і різного обсягу.

Серед ораторів був надзвичайно популярним “метод місць”, що дозволяв запам’ятовувати у визначеній послідовності велику кількість інформаційного матеріалу. Жодний оратор не виступав перед публікою з конспектом у руках. За “методом місць” інформація пов’язувалася зі знайомими предметами. У давньому Римі для запам’ятовування послідовності місць використовувалася карта зоряного неба, ряди сузір’їв й небесних знаків. Проблемами мнемоніки займалися відомі особистості Середньовіччя та Відродження: Г. Лейбніц (“Таїна”), Ф. Бекон (“Удосконалення навчання”), Р. Луллія (“Велике мистецтво”), Дж. Бруно, У. Шекспір (його театр називали “Театром Пам’яті”), І. Кант, Ф. Аквінський та інші. В XVII-XVIII ст. мнемоніка поширилася у Великобританії, де вона вивчалася у школах. В нашій країні у XIX-XX ст. працювали школи, заочні курси мнемоніки. У XX столітті особливості пам’яті й закономірності її тренування, розвитку вивчали переважно психологи, що відзначали велику роль пам’яті як загального компоненту психічної діяльності, інтегратора психічного життя у становленні особистості.

Розроблений наприкінці 1970-х років відомим американським педагогом Едгаром Дейлом Конус досвід демонструє безперечну ефективність активного діяльнісного навчання, яке варто враховувати й у процесі вивчення літератури на уроках запам’ятовування художніх текстів.

У сучасній школі при вивченні літератури недостатньо уваги приділяється розвиткові й удосконаленню пам’яті учнів, хоча у програмі з літератури зазначені тексти для вивчення напам’ять, а також містяться вимоги до мнемонічних знань й умінь учнів. Перш за все, сам вчитель має володіти основними видами, процесами та законами пам’яті, тобто знати структуру пам’яті, яку потрібно використовувати на всіх етапах уроку.

При вивченні літератури значимими будуть образна, словесно-логічна, емоційна, моторна пам’ять.

Пам’ять – необхідна передумова будь-якої діяльності людини – ігрової, навчальної, трудової, наукової, художньої. Усі види пам’яті використовуватимуться на уроках літератури. Бажано, щоб вірші або уривки прозового тексту, які будуть розглядатися на уроці й пропонуватися для вивчення, учні переписували у зошит (до або після першого читання), це допоможе психологічно підготуватися до запам’ятовування, відтворення або впізнавання твору, а також дасть можливість зробити партитуру тексту, що впливатиме на успішність вивчення й тривалість утримання інформації. У 5-8 класах необхідно закласти основи для легкого та швидкого запам’ятовування.

Для ефективного довільного запам’ятовування учнями прочитаного використовувалися рекомендації французького психолога Д. Лаппа [1, с. 178]: 1. Перед читанням з’ясувати мету (щоб запам’ятати, щоб розповісти комусь; для поглиблення своїх

знань; заради розваги). 2. Під час читання подумки фіксувати те, що важливо запам'ятати: ключові слова, образи (можна підкреслювати у власній книзі), ставити запитання. 3. Переривати читання й коментувати асоціації. 4. Закінчивши читання, знову переглянути й оцінити місця, які найбільш зацікавили.

Найбільшій ефективності довільне запам'ятовування буде досягатися шляхом використання мнемічних прийомів, що вимагають логічної, смислової переробки матеріалу: повторення, переказування, застосування наочності, закріплення зрозумілого, осмислення інформації, правильна організація розумової роботи. Закріплення зрозумілого, осмислення матеріалу - необхідна умова міцності запам'ятовування. Мало хто зі шкільних вчителів знається на тому, як саме потрібно повторювати. Важлива не лише кількість повторень, а розподіл їх протягом визначеного проміжку часу.

Варто скористатися рекомендаціями щодо правильності повторювання: 1. Найефективніше повторювати зразу ж після запам'ятовування, в перші ж хвилини, коли забування йде особливо інтенсивно. 2. Повторювати потрібно оптимально **7 разів**. За формулою Інґве-Міллера: Магічне число $7 \pm 2 =$ межа сприймання людиною інформації. Отже, протягом уроку потрібно досягти того, щоб твір прозвучав 5-7-9 разів.

Таким чином, **разом із завданням вивчити будь-який матеріал вчитель обов'язково має давати рекомендації щодо правильності повторення.**

Класична література містить приклади використання прийомів запам'ятовування, на котрі вчитель повинен звертати увагу. Наприклад, у казці Г. Андерсена "Снігова королева" у п'ятій історії "Лапландка і фінка" описаний один прийом запам'ятовування: "Вона прочитала все від початку до кінця тричі, поки не вивчила напам'ять, і потім сунула тріску в казан із супом".

Важливо, щоб процес запам'ятовування був радісним, оптимістичним, натхненним, піднесеним. Для цього разом з учнями вчитель обговорює мотивацію: **для чого хочеться вивчити?** Дати можливість учневі **обрати самостійно**, який саме вірш вивчити.

Після прочитання доцільно запропонувати учням наступні завдання: Виберіть той вірш або фрагмент з тексту, який вам видався цікавим настільки, що захотілося його **вивчити чи хоча б запам'ятати**. Як, на вашу думку, потрібно вивчити? Кому б ви хотіли переповісти напам'ять обраний фрагмент? Евристична бесіда після прочитання має на меті зацікавити учнів, викликати бажання більше дізнатися й опанувати різні засоби тренування пам'яті.

Різні види переказування, переповідання (стисле, розширене, близько до тексту, від першої особи чи від автора, з доповненням, за планом, за схемою та ін.) на уроках зарубіжної літератури також сприяють розвиткові процесів пам'яті.

У процесі вивчення літератури необхідно сприяти постійному розвитку й розширенню обсягу пам'яті, постійно й цілеспрямовано її тренувати: **пропонувати вивчити текст для того, щоб поділитися з іншими**, готувати інформаційний матеріал з подальшим його відтворенням.

З 5 по 11 клас це вивчення віршів та прозових уривків, переказування й розповіді цікавих історій, казок, легенд, а також науково-теоретичного матеріалу. На жаль, обсяг поетичних творів для вивчення напам'ять у програмі з зарубіжної літератури досить обмежений. При цьому не виділено годин на уроки для вивчення віршів напам'ять. Але ж саме на цих уроках учні вчать різним методикам запам'ятовування, **піднесеному, емоційно-чуттєвому читанню творів**, володінню рухами й мімікою, виробляючи власний стиль поведінки перед аудиторією.

Вивчення й знання віршів, уміння виразно й емоційно виконувати їх, беручи участь у конкурсах, класних, шкільних та позашкільних заходах, складання збірок поезій відомих або не достатньо відомих поетів, або власних віршів про природу, про дитинство, про книжки та читання, про мир та війну, про літературних героїв, ведення поетичних щоденників дозволить **активізувати бажання учнів читати і знати літературу й зміцнювати свою пам'ять**.

Важливо визначити основні етапи етапи уроку запам'ятовування художнього тексту, протягом якого твір має бути прочитаний (озвучений) **близько 7 разів**.

Правильна організація уроків запам'ятовування художніх творів сприятиме кращому розумінню літературних текстів, уважному ставленню до художнього слова, розумінню його цінності – вихованню любові до читання, формуванню особистості учнів, щоб допомогти їм ставати емоційними, чуттєвими, доброзичливими, співчутливими людьми. Майстрами.

Список використаних джерел

1. Лапп Д. Улучшаем память в любом возрасте: Пер. с фр. М.: Мир, 1993. 240 с.
2. Холодна Ю.М. Зарубіжна література. 6 клас: Книга для вчителя. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 400 с.

Ціко Ігор Григорович
*кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД НА УРОКАХ МОВ І ЛІТЕРАТУР: ІНТЕГРАЦІЙНІ РІШЕННЯ

За двотисячолітню історію свого розвитку людство, розділене сотнями мов, нічого кращого не вигадало, як транслювати свої ідеї, смаки, уподобання, мрії через твори мистецтва,